

NYHEDSBREV

Frivilliggruppen Silkeborg Museum

Nyhedsbrev nr 19

November 2011

Koordinator møder

Koordinator mødet den 9. august 2011

Til stede:

Verner Rønnow, Ellen Schou, Ingelise Nielsen, Lissa Skov Hansen, Karen Buhl, Jytte Hahn (substitut for Kethy Carlsen), Christian Fischer og Grete Juhler

Afbud:

Ib Sørensen, Jørn og Birthe Froberg

1. Siden sidst
2. Evaluering af Hjejleudstillingen
3. Nyt fra grupperne
4. Frivilliggruppens udflugt til Lindholm Høje
5. Nyhedsbrev til samtlige medlemmer

Siden sidst

Museet har haft mange besøgende i år. På nuværende tidspunkt er besøgstallet større end sidste år, så det er jo positivt.

Hjejleudstillingen er en spændende og informativ udstilling, og de besøgende er videbegærlige og spørger gerne miniguiderne om yderligere infor-

mationer. Christian Fischer udtrykte stor tak til miniguiderne for deres store indsats.

Jernaldermarkedet var virkelig godt besøgt. Ikke mindre end 500 glade mennesker havde en god dag i Museumshaven.

Projektet tråd stopper ved årets udgang, da der ikke bliver bevilliget flere penge til projektet. Projektet har været en succes med mange interessenter og deltagere.

Museet har forrygende travlt med udgravningerne i forbindelse med etableringen af den kommende motorvej.

Der skal nyt tag på Hovedgården.

Museet pusler med tanken om næste år at lave en udstilling om Øtzimanden, som blev fundet i Alperne i 1991 af 2 tyske turister. Han er født i Feldhurns, nord for Bolzano i Italien 3300 før Kristi fødsel. Han blev ca. 45 år.

Uden at en officiel dato er offentliggjort, fortalte Christian Fischer, at han stopper som direktør for museet inden længe.

Evaluering af Hjejleudstillingen

Lissa Skov synes, det har været svært at få sommerplanen vedr. miniguiderne til at nå sammen. Antallet af miniguider i sommer er 27 og 10 ud af de tilmeldte dækker ca. 65 % af vagterne. Vi må sætte hovederne i blød for at få flere til at melde sig til flere vagter ved kommende særudstillinger.

Museets gæster er meget glade for at møde en smilende og veloplagt miniguide, der gerne svarer på spørgsmål eller selv komme med små anekdoter og yderligere oplysninger om udstillingen. Det giver et virkelig godt indtryk for museets mange gæster. De besøgende får mere end forventet, og det er jo det, der gør, at man husker et besøg på museet.

Sejladsen med modelskibene har ikke været den store succes, som der var lagt op til. Der har simpelthen ikke været guider nok til, at de både kunne være i udstillingen og ude ved "havnen". Det var et kæmpe arbejde for "havnegruppen" at etablere havnen, som bare er flot og stabil. En trøst er, at gruppen nød at lave den.

Nyt fra grupperne

IT gruppen v/Verner Rønnøw

Verner savner af og til én at diskutere problemstillinger og muligheder med, så han taler ofte med sig selv!

Verner har udarbejdet en overordnet hjemmeside for Silkeborg Kulturhistoriske Museum. Verner er ved at oprette et system, så vi selv kan gå ind på frivilligsiden og skrive nyt. Bl.a. kan referaterne fra koordinatormøderne skrives direkte på hjemmesiden. Det kræver blot en adgangskode. Det ser vi frem til. God arbejdslyst, Verner.

Der er ingen ændringer på hjemmesiden for Silkeborg Slot.

Formidlingsgruppen v/ Ingelise Nielsen

Formidlingsgruppen har udarbejdet et flot og spændende program for efteråret 2011.

Mollerupegnen, hvor vi bl.a. skal høre om Bjarup Kirke. Turen ledes af to lokalkendte guider.

Tid: Lørdag den 10. september kl. 14.00

Mødested: Storgården, Mollerup Bygade 6

Stenalderen ved Silkeborg Langsø, hvor vi skal se hvad museets arkæologer har fundet i deres søgen

efter ældre stenalders jægersamfund og yngre stenalders bondesamfund.

Tid: Lørdag den 24. september kl. 14.00

Mødested: Hvidhus (Århusvej 71) ved krydset mellem Østre Ringvej og Århusvej.

Svostruppegnen, hvor vi bl.a. skal høre om kirke og kro, gamle huse og gårde. Alt sammen præsenteret af lokalkendte guider.

Tid: Søndag den 02. oktober kl. 14.00

Mødested: Svostrup Kirke

Serviceringsgruppen v/Lissa Skov

Serviceringsgruppen vil meget gerne have mere at lave, så kontakt endelig gruppen, hvis der er brug for hjælp. Og en lille bøn: Kunne der gives besked om arrangementerne lidt før.

Praktiske gruppe

Ole Skjerbæk, Ove Østergaard og Carl Ejnar har lagt både kræfter og sjæl i den flotte modelskibshavn i forbindelse med Hjejleudstillingen. - Og den er stadig tæt! Flot arbejde.

Koordinatorgruppen efterlyste en stedfortræder for koordinatoren, de gange han ikke har mulighed for at deltage i koordinatormøderne. Mon det er muligt.

Jul til julgruppen v/ Ellen Schou

Gruppen har hjulpet John Nissen med opstillingen af Hjejleudstillingen. For øjeblikket er der en interessant udstilling om Himmelbjergs souvenirs gennem tiderne i montrene i cafeen. Når Hjejleudstillingen er slut, pakker Lissa Skov og Ellen Schou de udstillede souvenirs ned i kasser med registrering af, hvad der er hvor. Tak for det.

Ellen Schou spurgte, Christian Fischer om det var muligt at reliefferne i forhallen først bliver hængt op igen efter jul, så pladsen, hvor de hænger, kan benyttes til juleudstillingen. Det gav Christian Fischer grønt lys for.

”Jul i Gammelby’s store ting hentes fra DR, Århus rekvisitlager. Der bliver flot pyntede juletræer i forhuset i julemåneden. Det er herligt, at gruppen har så stor virkelyst og er så kreative.

Ellen fortalte, at Jones’ stue står foran en større rengøring. Bl.a. skal tæppet til Randers, hvor den skal i en dybfryser. Uha uha. Montrene skal desuden opdateres.

Gartnergruppen v/Karen Buhl

Allerførst velkommen til Karen Buhl. Vi glæder os til samarbejdet i koordinatorgruppen.

Kethy Carlsen og Karen Buhl nyder at holde bedene ved museet i orden. Karen Buhl vil gerne have et læs jord til de forreste bede. Christian Fischer sagde, at de blot skulle lave en aftale med John.

Infogrupperne v/Jytte Hahn

Der er lige udkommet et nyt nyhedsbrev. Alle var enige om, at det er et flot og informativt nyhedsbrev. Det lyser langt væk, at skribenterne har stor skrivelyst. Mange tak for det!

Frivilliggruppens udflugt til Lindholm Høje v/ Ingelise Nielsen

Frivilliggruppens årlige udflugt den 15. september går i år til Ålborg og Lindholm høje.

Indbydelsen med program sendes til Frivilliggrupperne i Silkeborg og Thorning.

Koordinator mødet den 3. november 2011

Til stede:

Verner Rønnow, Ellen Schou, Ingelise Nielsen, Lissa Skov Hansen, Jørn og Birthe Froberg, Karen Buhl, Kethy Carlsen, Christian Fischer og Grete Juhler

1. Siden sidst
2. Hjejleudstillingen
3. Nyt fra grupperne
4. Frivilliggruppens udflugt til Lindholm Høje
5. Nyhedsbrev til samtlige medlemmer
6. Evt. herunder ny dato

På turen nordpå og hjem vil frivillige fortælle historien om de seværdigheder, vi passerer, kun afbrudt af Ullas sædvanlige energigivende fortæringstilbud.

I Ålborg går vi i de gamle gader og frivillige fortæller om særlige steder og bygninger.

Frokosten spises i Jomfru Ane Gade, hvorefter vi kører over broen til Lindholm Høje. Christian Fischer er guide ude og inde på Lindholm Høje.

Vi glæder os til en spændende dag i hyggeligt selskab!

Nyhedsbrev til samtlige medlemmer

Der har været stillet forslag om at udarbejde et nyhedsbrev, som sendes til alle medlemmer af Museumsforeningen for at knytte dem tættere til Museet.

Der var bred enighed om forslaget. Dog var der flere synspunkter vedr. omfanget af stoffet og intervallerne for udsendelsen. Det afklarer vi på et senere tidspunkt.

Vi enedes om at Grete Juhler udfærdiger et nyhedsbrev til udsending omkring den 1. september med bl.a. en omtale af efterårets program. I første omgang til dem, der har mail.

Kommende koordinatormøder:

3. november kl. 16.00. Kl. 18.00 er der spisning for frivilliggruppen.

13. februar kl. 16.00

Grete Juhler sender en reminder ud ca. en uge før. Afbud bedes sendt til Grete Juhler: grete.juhler@skolekom.dk

Referent: Grete Juhler

Siden sidst

Hjejleudstilling

Hjejleudstillingen sluttede af med en gratis rundvisning. Ikke mindre end 450 gæster tog imod tilbuddet, og fik en informativ rundvisning af Christian Fischer. Der har været ca. 15.000 gæster inde og se udstillingen.

Efterårsprogrammet er for længst udsendt, og besøgstillene ved de enkelte arrangementer er tilfredsstillende.

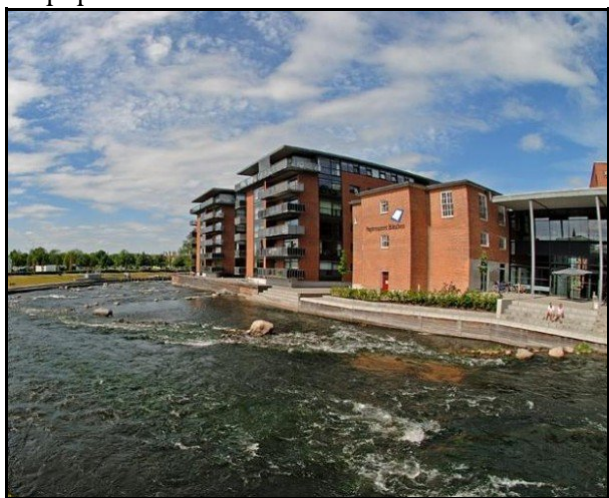
Projektet TRÅD, der har løbet over 3 år, har været støttet af Kulturregion Midtjylland. Men den

31. december 2011 ophører støtten. Imidlertid har projektet været en stor succes, og har givet mange positive resultater. Der har været lagt stor vægt på det faglige og at der med historiske teknikker indenfor håndarbejde blev givet inspiration til det store publikum, der har vist interesse for emnet. Projektet vil fortsætte i reduceret form, afhængig af de økonomiske og personalemæssige muligheder.

Papirmuseet bliver fusioneret med SKH museum pr. 1. januar 2012. Bent Schmidt fortsætter som leder af stedet. Budgettet er skrabt, og man vil forsøge at skaffe sponsorer. Silkeborg Kommune betaler Musikhuset 125.000 kr. pr år i husleje, og samtidig aftager kommunen for 100.000 kr. håndtrykt papir pr. år. Papiret skal bl.a. bruges til vielsespapirer.

Årets besøgstal: Silkeborg Museum: ca. 30.000. Blicheregnens Museum: ca. 4.000

Det er absolut et tilfredsstillende resultat!

Blicheregnens museum åbner en udstilling den 11. november kl. 14.00 med titlen: Tidsrammer. Udstillingen viser guldalderbilleder fra Midtjylland, og alle billeder er fra museets magasin.

Alle er meget velkomne til at komme til åbningen, hvor Kultur- og fritidsudvalgsformand Sten Vindum holder åbningstalen.

Christian Fischer orienterede om, at museet søger om udsættelse af udskiftning af taget, da der ikke er økonomi til at loftet bliver hævet til kip p.t.

Christian Fischer fortalte, at der er stor interesse for Tollundmanden fra hele verden. Museet har bl. a. haft besøg af National Geographic.

Nyt fra grupperne

Fra jul til julgruppen

Udstillingsgenstandene i montrene i cafeen, som havde tilknytning til Hjejleudstillingen er nu blevet systematisk pakket sammen igen, så de er lette at finde frem en anden god gang. Det er Lissa Skov Hansen og Ellen Schou, der har stået for det store arbejde. Tak for det.

I december måned vil det emne af jul. Anders Hjort Jørgensen fra Kalundborg har en stor samling (ca. 400) af gamle tredimensionelle julekalendere, som kommer til at pryde museet i december måned.

Grete Petersen, museets pedel John og Ellen Schou har været på besøg hos DR, Århus for at låne en række julegenstande i overstørrelse. Tingene skal også pryde museet i julemåneden.

Susanne Niskanen vil lave en artikel om jul på museet. Artiklen kommer med i MJA's juletillæg.

I Jones' stue laver Lars en julemenu med Ris' a la mande med mandelgave. Nu må vi håbe, at familien kan lide det!

Der kom forslag om, at der blev lavet juletilbud (20%) på udvalgte genstande fra museumsbutikkerne, så det kunne være attraktivt at købe gaver i butikken.

Gartnergruppen

Arbejdet for i år er ved at være slut

De 3 flittige gartnerpiger Karen, Kethy og Bodil har luget, luget og luget samt klipper planter. Det er ret besværligt, da der følger en masse jord med, så derfor ønsker gruppen et læs muld til at fordele i bedene foran hovedbygningen.

Gruppen understreger, at det er dejligt at gå og arbejde i haven, og at det er en stor fordel, at man selv bestemmer, hvornår man kommer.

Christian roser det store arbejde, gruppen udfører. Karen Buhl fortalte, at hun arbejder i bedene m.m. 2-3 timer om ugen. Christian pointerede, at de ikke skulle rive blade sammen.

Infogruppen

Umiddelbart efter koordinatormødet udarbejdes det næste nyhedsbrev. Kethy havde skrevet en række emner op, som skal med. Det bliver et stort nummer, da der er sket meget på museet siden sidst, men gruppen valgte ikke at dele nyhedsbrevet i 2. Jørn Froberg står indsamlingen af stoffet, layoutet og udsendelsen, da Kethy lige nu befinder på krydstogt sig midt i Adriaterhavet.

Den praktiske gruppe

Ib Sørensen har valgt at stoppe som frivillig. Vi tog det naturligvis til efterretning, men kommer til at savne ham. Ib har gjort en stor arbejdsindsats som frivillig. Grete foreslog, at vi spørger Carl Ejnar Døssing om han vil overtage posten som koordinator, så vi alle igen kan få at vide, hvad gruppen arbejder med. Det blev vedtaget, så Grete spørger Carl Ejnar. Gruppen består nu af Carl Ejnar Døssing, Hanne Mygind, Jens Erland Nielsen og Ole Skjærbæk.

Formidlingsgruppen

Gruppen har lavet de sædvanlige historiske vandreture.

Lørdag den 10. september kl. 14.00

Møllerupegnen, hvor vi bl.a. hørte om Bjarup Kirke. Turen ledtes af to lokalkendte guider. Ove Østergaard laver referat til Nyhedsbrevet.

Lørdag den 24. september kl. 14.00

Vores faste klientel deltog denne dag i arkæologernes åbne udgravninger ved krydset i Nordskoven. Preben Strange var samlingspunkt for vandrerne.

Søndag den 02. oktober kl. 14.00

Svostrupen. Turen blev lavet med god hjælp fra bl.a. Lokalhistorisk Arkiv i Gjærn og fra krofat-

ter på Svostrup kro. Erik Olesen laver referat til nyhedsbrevet.

Ingelise Nielsen anbefaler på det varmeste at deltage i disse historiske vandreture, da de både er hyggelige, lærerige samt giver masser af frisk luft og motion.

Gruppen stod også for frivilligudflugten til Ålborg og Lindholm Høje. Turen var planlagt til den 15. september, MEN Lars Løkke Rasmussen valgte denne dag til valg, så udflugten blev flyttet til ugen efter, den 22. september. Det var en stor glæde at have frivillige med fra Thorning afd. - både som ydere og nydere! Kethy Carlsen skriver referat til Nyhedsbrevet.

Det var en utrolig god udflugt. Deltagerne har virkelig rost turen.

Det har været en flittig periode, ***men det er bedre at have evnen til at fylde sine dage med liv end at fylde sit liv med dage.***

Serviceringsgruppen

Gruppen har hjulpet til ved en række arrangementer her i efteråret.

Søndag den 7. august: Jernaldermarkedet. Der var frivillige på fra kl. 11.00 til kl. 16.00 samt fra kl. 12.00 til kl. 17.00.

Mandag den 26. september: Kjeld Dalsgaards 25 års jubilæum.

Fredag den 7. oktober Lægekongference. En hjælper fra kl. 08.00 - kl. 12.00 samt en fra kl. 12.00 til kl. ca. 16.00.

Onsdag den 12. oktober kl. 14.00. SIF kom med mellem 40 - 60 gæster, der skulle se Hjejleudstillingen. Efterfølg kl. ca. 14.45 fik de kaffe og kage i cafeen. Der var meget travlt.

Søndag den 23. oktober: Åbent hus i Hjejleudstillingen. Der var én hjælper fra kl. 10.00 - 13.00 og én fra kl. 13.00 - 16.00. Imidlertid var der ikke mange af de mange gæster, der besøgte cafeen efter rundvisningen.

ITgruppen

Silkeborg Museum:

("CMS made simple" hjemmeside)

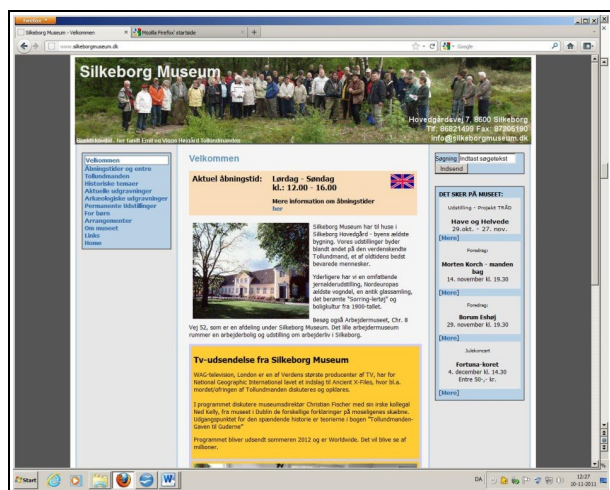
Den nye hjemmeside for museet kører gennemgående upåklageligt, dog har der været ting, der skulle rettes og ting, der var uhensigtsmæssige - desuden er der opdateret til en ny version. Christian Fischer, Kjeld Dalsgaard og Inger Skjærbæk har fået

en kort instruktion i selv at lægge sider ind på hjemmesiden, dels egentlige sider og dels nyheder i højre spalte. Der skal vist lidt mere instruktion til, inden webmaster slipper helt fri!

Inger Skjærbæk er nået langt og lægger selv nyheder og sider ind på hjemmesiden, for det meste uden fejl, m-e-e-e-en hun har også fået enetimer et par gange!

Silkeborg kulturhistoriske museum:
("CMS made simple" hjemmeside)

Hjemmesiden kører også udmærket, men der har vist sig problemer med at holde newsrotatoren med arrangementer i højre side opdateret. Det ændres nu, så der kører to faste tekster, der henviser til de respektive hjemmesider.

Inger Skjærbæk har fået et lille kursus i opdatering af denne side, og webmaster venter nu bare på, at

hun får lagt en side ind med medarbejderne på Blicheregnens Museum sammen med en eller to andre sider, hun finder relevant.

Det er hendes eksamensprojekt!

Webmaster Verner Rønnow beholder selv foreløbig hovednøglen til begge hjemmesider.

Silkeborg slot:

(Traditionel HTML side)

Ingen ændringer på denne hjemmeside. Det bliver først aktuelt, når der sker noget nyt på området.

Fremtiden

Det kunne måske være en ide, at andre bl.a. arkæologerne kunne operere på hjemmesiden. Christian mente, at arkæologerne havde nok i at grave lige for øjeblikket.

De private sider skal igen beskyttes af et kodeord, og denne gang et, som den enkelte selv vælger første gang, man logger sig ind efter, det er sat i gang. Der skal evt. tilføres øget funktionalitet til hjemmesiden Silkeborg Museum.

Detektorgruppen

Gruppen har ikke som gruppe udført detektoropgaver, men enkelte har på eget initiativ været ude. Nogle af de mest flittige i gruppen har tidligere meldt fra, da de ikke synes museet har udnyttet gruppen optimalt ved tildeling af opgaver. Christian Fischer har foreslået, at de enkelte medlemmer evt. selv kan kontakte arkæologerne for at få en aftale i gang. (Se Nyhedsbrev nr 17)

Næste møde: den 6. februar 2012 kl. 16.00

Referent: Grete Juhler

Historiske vandringer

Mollerup enen og Bjarup Kirke 10. september 2011

Turen startede kl 14 på gårdspladsen hørende til Storgården i Mollerup. Vejret var fint. Vore guider var Per Gavnholt og Peder Erik Østergaard.

De gav en humorfyldt og levende gennemgang af Mollerups udvikling fra det gamle landsbyfællesskab med byting og smedie til det moderne Mollerup, hvor husene og gårdene ligger som før udstykningsen, men hvor de fleste gårde nu har frasolgt jorden og kun tjener som bolig for familier, der arbejder uden for landsbyen.

Den gamle skolebygning fik også en kærlig omtale. Her havde begge vore guider gået i skole. Da der dengang kun var to klasser, kunne de tørt konstatere, at de var gået ud af anden klasse. Vi hørte også om skrædderen, der blev gift med gårdmandsdatteren fra Hjortegården. De fik tildelt jord uden for Mollerup, og de grundlagde her slægten Gavnholt.

Turen gik herefter videre til Bjarup kirkeruin eller snarere tomten af den tidligere Bjarup kirke, der er placeret på toppen af en bakke lidt nordøst for Mollerup, tæt ved Bjarup mose. Bjarup kirke var en lille katolsk kirke, som formodes grundlagt i 1300-tallet. Ifølge et sagn havde tre fromme søstre

Linå, Dall og Bjara bekostet opførelsen af kirkerne i Linå, Dallerup og Bjarup. I 1529 måtte kirken aflevere sin klokke til Kong Frederik d. 1 for omsmeltning til kanoner til brug under "Svenskekriegen". Da der endvidere blev pålagt kirken en ret stor skat, havde beboerne ikke råd til at vedligeholde bygningen, der forfaldt. Ved den senere nedbrydning blev materialerne genanvendt i nabokirkerne i Dallerup og Linå samt i lokale gårdbyggerier. Gravstenene blev bl.a. brugt som trappetrin i Mollerup.

Efter nedrivningen lå den gamle kirketomt upåagtet hen, men stedet fik i 1915 fornyet opmærksomhed, da forfatteren og digteren Tor Lange opsatte et mindekors i jern. Tor Lange levede det meste af sit liv i Rusland. Hans interesse for Bjarup kirke skyldtes, at hans onkel ejede Karlbygård ved Låsby. Korset bærer den latinske inskription "Tantulus labor ne sit cassus" - "Lad dit værk ej lægges øde".

En helt igennem vellykket tur.

O. Østergaard

Svostrupegnen 2. oktober 2011

Turen var arrangeret i et samarbejde mellem Silkeborg Museum og Lokallhistorisk Arkiv i Gjern. Ingelise Nielsen bød velkommen til de 31 fremmødte deltagere på dagens tur.

Svostrup kirke.

Kirkeværgen Ib Jørgensen fortalte om kirken ude og inde. Kirken er bygget omkring 1200. Tårnet blev opført i 1788 af den daværende ejer, Jean A. Fischer (Fruentimmerhaderen) på Allinggård. En stor del af inventaret er i tidens løb blevet doneret

til kirken af lokale beboere. Man regner med, at den romanske døbefont stammer fra 1100-tallet. I 1906 blev der fundet en fornem romansk granit dørøverlægger i kirkegårdsdiget. Denne er nu indsat i den vestlige mur inde i kirkerummet.

Kirken blev genindviet i 2007 efter en meget gennemgribende restaurering. I kirken findes der en del meget fine kalkmalerier fra 1400-tallet, på væggen over alteret er der fundet et maleri af en blomsterbuket, sådan et kalkmaleri findes kun i ganske få andre kirker. I forbindelse med restaureringen blev der yderligere fundet nogle fragmenter af ældre kalkmalerier, disse er dog overkalket igen. Prædikestolen fra 1600-tallet var næsten rådnet op, men er blevet totalt restaureret igen. Kirken ønskede at få malet nogle motiver i de tomme felter i prædikestolen, men dette blev afslået af Nationalmuseet. I stedet fandt man på, at få tilskåret nogle malerier så de passede ind i felterne. Så var det ikke tale om en bemaling, men om en udsmykning, som jo kunne fjernes igen, og det måtte man godt! Disse malerier er lavet af den nordjyske kunstner Anita Houvenaeghel, som også

har malet det nye alterbillede. Der blev i alt lavet to billeder, og disse er nu begge erhvervet af kirken. Billede nr. to bruges i kirken i forbindelse med påskehøjtidlighederne. I forbindelse med udskiftning af det tidligere alterbillede, måtte der også tænkes lidt kreativt. Nationalmuseet forlangte, at det tidligere billede skulle blive i kirken, men der kunne ikke findes væglplads til det i selve kirkerummet, så det er nu placeret i et rum bag orgelet! Den kendte kunstner Søren Hjort Nielsen (1901-1983), professor i København, var født i Svostrup og ligger begravet på Svostrup kirkegård.

Fattiggården og asylet.

Efter besøget i kirken gik vi over vejen til det tidligere Svostrup Asyl. Her fortalte Dorte Frandsen (www.Grauballekonen.dk) fra Lokalhistorisk Arkiv i Gjern. Det første hjem for egnens fattige blev oprettet i Grauballe Vestergaard i 1880. Grauballe Fattiggård eksisterede 1880-1907, hvorefter de sidste fattiglemmer blev flyttet til Svostrup Asyl og Grauballe Vestergård blev atter "sig selv" igen.

Svostrup Asyl blev indrettet i den tidligere Svostrup Skole i 1907. Der havde været skole i bygningerne fra 1858-1906. Den første skole i Svostrup blev bygget helt tilbage i 1741. I 1906 blev skolen flyttet til Grauballe Skole. Svostrup Asyl eksisterede fra 1907 til 1915 og herefter fortsatte stedet som en slags herberg, indtil den sidste beboer rejste omkring 1921. I 1938 blev bygningerne solgt til privat beboelse.

Anneksgården.

Næste stop på turen var på Anneksgården. Tage Franck fra Lokalhistorisk Arkiv i Gjern fortalte her. For at grave lidt i, hvad en anneksgård i virkeligheden var, kontaktede Frank Bispekontoret i Århus. Her kunne de imidlertid ikke tage sig af sådanne henvendelser, men henviste i stedet til det lokalhistoriske arkiv i Gjern, så var ringen sluttet! Frank kunne dog fortælle, at en anneksgård skulle betale tiende til bl.a. kirken, og at der altid skulle være et værelse klar til præsten, når han besøgte kirken. Der skulle også være opstaldningsplads til præstens hest og vogn.

De første oplysninger om gården stammer fra et brev fra 1753. I 1769 blev der dyrket korn på 24 tdl. jord, i 1926 var gården på 72 tdl.

Gården er en meget gammel slægtsgård. Slægten kan følges helt tilbage til 1686, hvor Anders Pedersen fra Linå (kaldet Anders Dyhr) købte gården. Nuværende ejer, Peter Pape, er således 12. gene-

ration på gården. I Peters forældres tid skete der meget på gården. Erna og Anders Peter Andersen (AP) havde i en periode 6 værelser til bondegårdsferie. Erna, som var med på turen, drillede kromanden med, at de tit havde flere gæster end han havde på kroen! I 1977 begyndte de også med en meget omfattende dyrkning af jordbær, Jordbær fra Anneksgården er en stor delikatesse i sæsonen. I 1981 blev der købt 25 tdl. af kroen, så der nu næsten var 100 tdl. jord i alt. I en periode var det blevet almindeligt, at når folk fra kirken skulle ned på kroen for at få kaffe, så travede de hen over gårdspladsen og lavede en sti hen over marken ned til kroen. Selv om stien blev pløjet op flere gange, blev den blot trampet til igen. Denne trafik er dog nu stoppet!

I 2002 blev gården overdraget til sønnen Peter Pape, og i 2005 døde Anders Peter. Erna var ikke interesseret i at flytte ind i den aftægtsbolig, der var blevet bygget. I stedet for blev et hus, som tidligere var blevet købt af kroen restaureret, og her flyttede Erna ind. Huset, "Det hvide hus" der ligger ved siden af kroen var tidligere meget forsømt. På et tidspunkt var der 3 boliger i huset, til venstre boede en familie med 8 børn, til højre en familie med 6 børn og i et værelse midt for boede der en person, i alt 19 personer!

Svostrup Kro.

Herefter gik vi til kroen, hvor ejeren Niels Løgager fortalte om stedet. Tage Franck supplerede med kroens tidligere historie. Dagen før vi besøgte kroen, den 1/10, kunne Niels fejre 30 års jubilæum på kroen.

Før Svostrup Kro havde han bl.a. været køkkenchef på et nybygget hotel på vestkysten, og været forpagter i Motorbådsklubben i Indelukket i Silkeborg i 3 år. Han kom til Svostrup som forpagter den 1/10 1981 og 4 år senere købte han stedet. 1/10-81 var en mandag, og allerede førstkommande fredag skulle der være fest på kroen. Der var dog nogle ting, der skulle laves straks, men Niels havde ikke lige været opmærksom på, at han var kommet på landet for alle håndværkere skulle jo på jagt den dag, så han måtte pænt vente til næste dag. En af de første "hilsner" fra kommunen efter overtagelsen, var et krav om kloakering. Dette kom til at koste 318.000,- En del penge også den gang.

Selv om der har været krodrift i Svostrup, sikkert helt tilbage til Erik Glipping's tid, så er det først ved et salg i 1809 at der findes noget skriftligt om kroen. Det var Christen Hansen og Ane Pedersdatter der købte kroen. I skiftet ved dette salg blev det nævnt, at der var en kaag samt 12 oksehoveder. Et oksehoved er en beholder, der kan rumme 240 l og blev brugt til at opbevare mjød eller øl i. Så der har været næsten 3000 l drikke på kroen på dette tidspunkt, lidt livligt kan der jo nok have været på kroen. Fra 1809 og helt op til 1985, hvor Niels Løgager køber kroen, har den været i samme slægts eje. I 1834 får daværende ejer, Søren Bull, en kongelig bevilling både til krodrift og færgefart, så den bliver Kongelig privilegeret kro. Pramdragerfarten betød meget for kroen i midten af 1800-tallet. I 1856 blev der bygget et nyt stuehus, med købmandsbutik og posthus i den ene

ende, og der blev også bygget et to etagers pakhus, hvor varer i forbindelse med bådarten blev opbevaret.

I den tid, som Niels Løgager har ejet kroen, er der også sket mange ting her. Der er bygget til, og de gamle bygninger er blevet renoveret. Efterhånden fylder krodriften alle fire længer. Der har gennem årene været mange elever på kroen. I alt 111 elever har gennemgået en grundig uddannelse her, 72 af dem er stadig i branchen. Lige nu er der 11 elever på kroen. At uddannelsen er god ses af, at hele to elever er blevet Danmarks mestre i tjenerfaget.

Niels har altid samlet på gamle ting, og hele kroen, både ude og inde er fyldt med spændende ting, så det er et levende museum. En gang var der besøg af nogle Københavnerne. Niels spurgte dem, hvad de syntes om stedet, og de svarede at det var "noget gammelt bondelort" ! Det frydede Niels, for det var netop det, han gerne ville vise. Der kom en "ny" ting til samlingen i forbindelse med vort besøg på kroen. I anledning af jubilæet forærede Erna Andersen fra Anneksgården Niels en gammel kaffekværn, der oprindeligt skulle stamme fra kroen.

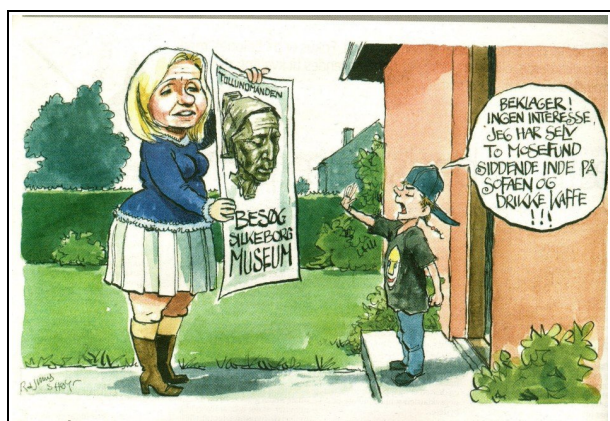
Niels har tillagt sig en flot hestehale. Han fortalte, at grunden hertil var, at han syntes at han var begyndt at få så mange rynker i panden. Han havde lagt mærke til, at Lotte Heise ingen rynker havde, så han troede, at det var hestehalen, der strammede huden ud i panden.

En god tur afsluttedes med hyggeligt samvær over eftermiddagskaffen på kroen.

Erik Olesen.

Museumsudredningen

"Udredningen" - er redelighed!

Museumsudredningen, som er blevet et meget benyttet ord, når museumsfolk taler sammen, når bestyrelserne holder møder, og når folk, der har kendskab til museer, samles. Ordet "udredning" er blandt de fleste museumsfolk blevet synonymt med noget negativt og destruktivt - i stedet for et afsæt til udvikling.

Daværende kulturminister Carina Christensen havde været på museum, tilsyneladende tvangselagt, og hendes begejstring for det, hun så, var så begrænset, at det må have nærmet sig det kedelige. Hun opfordrede efterfølgende til, at formidlingen

af fortiden for fremtiden skulle foregå under mottoet: "Museum for Alle".

I forlængelse af dette igangsatte ministeren i januar 2010 en udredning af fremtidens museumslandskab. Formålet skulle være at give anbefalinger til, hvordan den grundlæggende regulering af området kunne understøtte den igangværende strukturudvikling. Herudover skulle der være fokus på arbejdsdelingen mellem de statslige aktører på området samt en række generelle anbefalinger til museerne og kommunerne.

Set med et provinsmuseums øje gik det galt fra starten. Arbejdsgruppen, der blev nedsat, kom til at bestå af direktørerne fra Nationalmuseet og Statens Museum for Kunst, direktøren i Kulturarvsstyrelsen og afdelingschefen for kulturministeriets departement. Dette udvalg blev betragtet som meget snævert, og dets første udmeldinger blev med rette betragtet som meget centralistiske, bl.a. var det folkelige engagement, som ligger bag styrken af det danske museumsvesen, stort set ikke nævnt. F.eks. var foreningen ODM (Organisationen af Danske Museer, som dækker både kulturhistoriske museer og kunstmuseer) på ingen måde inddraget.

I første omgang følte museerne sig taget på sengen, men en meget lang række af gruppemøder har haft til formål, at flere end arbejdsgruppens fire medlemmer blev hørt.

Afgørende for en række museer var, at arbejdsgruppen anbefalede en centralisering af det arkæologisk udgravningsarbejde - den del, der affødes af anlægsarbejder, f.eks. byggermodning, motorveje m.m. I stedet for de nuværende 42 museer, der varetager arkæologi, skulle antallet begrænses til ca. 8 - og det på landsplan. Uden at skulle varetage arkæologi i forbindelse med anlæg ville der næppe være økonomi for ansættelse af arkæologer ud over de, der var ansat på de ca. 8 centrale udgravningssteder.

For Silkeborg Kulturhistoriske Museum ville fravær af arkæologer betyde, at vor historie før byens grundlæggelse i 1846 ikke bliver varetaget fra nærområdet, måske fra Århus, og at formidlingen af denne del af vor historie - ikke mindst af vor verdensberømte medborger Tollundmanden - ville udeblive. Kommunens tætte samarbejde med mu-

seet angående landskabsplaner, tilladelser m.v. ville ophøre. Der ville blive færre ansatte lokalt. De store internationale udstillinger, som Silkeborg er blevet kendt og præmieret for, ville det være slut med.

Da den endelige rapport blev afleveret til kulturministeren i april 2011, var det forsat hensigten at koncentrere de arkæologiske undersøgelser på færre museer for at skabe større, faglige miljøer. Koncentrationen af denne opgave ville efter arbejdsgruppens opfattelse gøre museerne til stærkere og mere ligeværdige parter i forhold til de kommunale myndigheder og de store bygherrer.

Antallet af museer, som får ansvar for landsdækkende opgaver vedrørende arkæologiske undersøgelser, er nu ikke fastlagt på forhånd. Det afgørende er, at ansvaret koncentrerer på færre enheder, end det er tilfældet i dag.

Afledt af de mange protester mener arbejdsgruppen, at der forud for tildeling af den landsdækkende opgave vil være en proces, hvor repræsentanter fra museer, kommuner og andre relevante aktører deltager sammen med Kulturarvsstyrelsen i udformning og præcisering af nødvendige kriterier og standarder for opgavevaretagelsen. Kriterierne skal tage udgangspunkt i kvalitet og bæredygtighed i forhold til aktivitetsniveauet.

For at være bedst rustet til at opfylde de kommende krav om størrelse, både arealmæssigt, økonomisk og mandskabsmæssigt, har museet haft indgående drøftelser med museerne i Herning og Viborg for at indgå i et samarbejde specielt rettet mod varetagelse af arkæologien.

De tre museer er på forhånd positive, men en række problemer, især af økonomisk art, skal afklares, da de tre museer på forhånd er forskelligt stillet. Viborg Museum er kommunalt og med moms-fritagelse, medens Herning Museum, som netop er blevet omdøbt til Museum Midtjylland, er selvejende ligesom Silkeborg Kulturhistoriske Museum.

Vi har bedt Kulturarvsstyrelsen om hjælp til gennemførelse af et sådant samarbejde, men her har svaret været afventende, så i skrivende stund føler vi os lidt på Herrens Mark.

Christian Fischer
08.11.11

"Jul til Jul"

Kommer man jævnligt på Silkeborg Museum vil man ofte møde de 3 frivillige, der kalder sig "Jul til jul"-gruppen. Denne betegnelse er valgt, fordi de 3 ikke bare laver juleudstilling hvert år men også alt muligt andet ind imellem fra jul til jul – derfor.

De 3 er: Ellen Schou, Lissa Skov Hansen og Grete Pedersen.

Lissa og Grete har faktisk lavet frivilligt arbejde, før museet fik dannet den store frivilligruppe i forbindelse med særudstillingen "Ragnarok – Odins verden" i 2005, der havde behov for vagter.

Ellen kom til sammen med de fleste af os andre frivillige ved denne lejlighed.

Inden da havde Grete som bestyrelsesmedlem foreslået at lave en udstilling med Kaj Boyesen legetøj, og dén fik hun så lov selv at lave. Grete, der med sans for at arrangere tingene smukt, tog sig også af Jones stue og forhallen med blomster og opstilling. Lissa havde deltaget i et gravekursus og blev i forlængelse heraf lokket med som hjælper på det årlige Jernaldermarked.

Men siden har de 3 arbejdet mere og mere sammen og udnyttet hver deres specielle forcer – Lissa bestræber sig på, at juleudstillingerne bliver historisk korrekte i forhold til en given tid, Ellen er planlægger og igangsætter og tænker pædagogisk, og Grete er den kreative, der kan trylle med tingene i en udstilling.

Hvert år arbejdes der med et gennemgående juletema – f.eks. hjerter, kalendere, krybber eller forberedelser.

Ved Hjejleudstillingen var det dem, der lavede souvenir-udstillingerne i café-montrener med ting, der var foræret eller lånt til lejligheden.

Museet har jo erfaret, at de 3 er gode til at få noget ud af en idé, så man har velvilligt ladet visse kasser i museets magasiner blive ryddet op, sorteret og nummereret og eksisterende lister er kontrolleret og justeret – hver onsdag i 2 måneder stod det på. Det er dog kun kasserne med julepynt, de 3 har forgrebet sig på! Alle ting med museumsnummer blev pakket væk, og kun nyere kopier bliver anvendt i juleudstillingen. Men de 3 har et stort ønske om at få lov at gøre arbejdet færdigt og få det lagt ind på den nye database, som museerne har fælles.

Også kælderen er ryddet op sammen med museets medarbejdere, og Drewsens og Jones stuer har fået en hovedrengøring, og det er de 3, der har givet stuerne nyt liv – Hr og Fru Drewsen tager imod i deres stue på deres giner, klædt så korrekt som muligt i henhold til de portrætter, der hænger af dem. Der er kommet gulvtæppe (genbrug!), og året igennem skifter bordopdækning og blomster – gåsesteg med tilbehør til jul eller stor jordbærlagkage med kaffe om sommeren alt sammen anrettet på gammelt porcelæn.

Museets medarbejder Lars Vigh hjælper med alle de sjove ting såsom kager, steg og hår til værtsparret. Også Jones stue er blevet opdateret.

Da projekt stuer var færdigt inviteredes i avisen til offentlig fødselsdagsfest for Michael Drewsen med portvin og småkager en eftermiddag, hvor de 3 fortalt om projektet.

Ler- og renæssanceglas-udstillingerne har også fået et rengøringstjek med efterfølgende reorganisering - suppleret med remedier til fremstilling, laugsmærker fra glarmesteren, glasmosaikstykker i vinduerne og arvede glas samt smukt pyntede borde med opdækning og blomster. Dette er især Gretes værk.

Ellen, Lissa og Grete går rundt i stuerne og i cafeen og får øje på et og andet, som de kan gøre noget for og med. De 3 er gode eksempler på det gode samspil mellem museumsansatte og frivillige – de nyder stor tillid fra museets side, og selv er de uhyre opmærksomme på at passe på tingene og primært at være til hjælp og ikke til besvær for museet med alle deres ideer.

Kethy Carlsen

Udflugt til Ålborg og Lindholm Høje

Dagen, den 22. september, oprandt med solskin og høj himmel, og de ca. 40 deltagere fyldte bussen med glade stemmer og gode forventninger til en spændende tur til det nordjyske med Lindholm høje som hovedattraktion. I år havde vi også deltagere fra Blicheregnens Museum med på udflugten.

Turen op gennem Jylland var af det ihærdige team i Formidlingsgruppen tilrettelagt med en masse indslag undervejs - fra Christian Fischers velkomst til Ole Skjærbæks udvalg af sange med tilknytning til de steder, vi passerede, - "Se hvilken morgenstund", "Septembers himmel er så blå", "Blæsten går frisk over Limfjordens vande", "Det lysner over agres felt" - og ikke at forglemme de gode sager til ganen, som Ulla Eriksen havde sørget for. Og så lyttede vi ellers med stor opmærksomhed til en lind strøm af foredrag fra Formidlingsgruppens medlemmer, alt imens bussen bragte os frem og senere hjem:

Tove Kristensen fortalte om Kjellerup - Ingelise Nielsen om Budolfi Kirke - Ole Skjærbæk om Jens Bangs Stenhus og Ålborgs gamle rådhus - Ove Østergaard om C.W.Obels Tobaksfabrikker og om Ålborg Kloster - derefter til Jomfru Anegade, som Verner Rønnow berettede om, hvorefter der var en lækker frokost på Café Storm P.

På turen videre fortalte Christian Fischer om det nordenfjordske og om Lindholm Høje centret, og mens vi vandrede rundt på højene og studerede gravpladser og stensætninger fra yngre jernalder

samt mindelser om vikingetiden, så STOD regnen først ned i kæmpe stråler - straks fulgt af VOLD-SOMME vindstød - vi blev virkelig rusket og sjasket til - helt uforvarende! De der havde taget paraplyen med fra bussen, lagde den tilbage i ynkelig forvreden tilstand. Uf da for en omgang !!!

Lindholm centret er et spændende sted at besøge. Foruden gravene er der konstateret rester fra et par landsbyer. Gravpladsen har været i brug fra omkring 400 år e.kr. til den blev dækket fuldstændig af flyvesand kort før år 1000. Den landsby, der er fundet stolpehuller efter, har været stor med langhuse, udhuse og grubehuse omgærdet af palisadehegn. Landsbyen fungerede i ca. 200 år fra 700 til 900 e.kr..

I 1992 færdiggjordes et større udvidelsesprojekt med smukke nybygninger og samtidig samlede man alle stedlige jernalder effekter her, anbragte dem i naturtro og livagtige scenarier. Væggene blev bemalede med scener fra livet, som det levedes ved fjord, på mark og i skov, hvilket gav indtryk af, at man befandt sig midt blandt beboerne og deltog i deres forskellige gøremål.

Det var alt sammen stort og imponerende flot sat op, og Christian Fischer guidede rundt både ude på højene og inde i samlingerne.

Lindholmcentret kan takke cementfabrikken Aalborg Portland for sin nye skikkelse, idet fabrikken i forbindelse med sit 100-års jubilæum i 1989 skænkede Aalborg Kommune den nye museumsbygning.

På hjemturen foredrog Erik Olesen om byen Ålborg og Limfjorden med bro og tunnel, Edna Fisker lod os følge med studene på Hærvejen, Aase Detlefsen gjorde bispestaden og kongehyldningsbyen Viborg nærværende.

Lad os i kort form gå tættere på, hvad de respektive foredragsholdere gav os om:

Kjellerup.

Officielt grundlagt som en "tomrumsby" (!) i 1869 men stednavnet er betydeligt ældre som fæstegårde o.a.under Palstrup gods, som ejede det meste af Hørup sogn. Godsejer Friedenreich byggede den første skole i Kjellerup 1740 og så til, at børnene mødte op - ellers vankede der bøde til forældrene...!

Palstrup gods var oprindeligt i 1400 Tvis Kloster men blev ombygget til gods og siden handlet mellem godsejerne og kronen

Den nuværende by opstod, fordi landevejen mellem Viborg og Silkeborg flyttedes østpå og blev til hovedgade med kro, apotek, herredsfoged, læge, købmand og skrædder og andre håndværkere.

Hørup kirke blev indviet i 1874. Den oprindelige kirkebygning fra 1200-tallet blev ødelagt af et kuglely i 1872.

Budolfi Kirke

Bygget i slutningen af 1300-tallet i gotisk stil - siden udvidet og renoveret mange gange - opkaldt efter engelsk helgen. Står i dag med et markant barokspir fra 1779, der nu er Aalborgs vartegn.

På tårnets sydside viser et solur fra 1775, at kirken ligger 10 grader mod syd og ikke øst/vest, som det er almindeligt. Tidligere var hovedindgangen fra Gammeltorv - nu er den fra vest, men fra Algade er der adgang gennem våbenhuset, et tidligere katolsk kapel fra 1500-tallet med gode kalkmalerier. Kirken blev domkirke i 1554. Kirkens klokker er fra 1600 - og klokkespillet fra 1970.

Kirken har gennem årene modtaget mange gaver, og giverne har fået deres navne indfældet i kirkens udsmykning. En usædvanlig gave er døbefonten udført i sort- hvidt-flammet marmor formet som en muslingeskal med et sølvfad i samme form.

C.W.Obel - tobaksfabrik A/S

Grundlagt af Christen Winther 1787 - efter hans død giftede enken sig med Frederik Christian Obel, og firmaet fik navnet C.W.Obel. Pladsen i midtbyen blev for trang og efter en brand i 1897 flyttede virksomheden til Aalborgs daværende vestlige udkant. I 1940'erne var det den største tobaksfabrik i Norden, men efter 2.verdenskrig fik man problemer med tilførsel af råvarer og sluttede sig derfor sammen med andre i 1961 til Skandinavisk Tobakskompagni.

Familiefonden stiftedes 1956 og har ydet støtte til almenyttige formål - blandt andet store donationer til Aalborg Universitet - uddeler ca. 30 mio. hvert år.

Aalborg Kloster

Oprettedes 1431 af Maren Hemmings som et hellegårdshus til syge, fattige og konfuse - huset brændte delvis 1434 - i 1451 optaget i Helligåndssordenen (Frankrig) og fik navn af kloster - omkring 1500 byggedes en søster- og en brødergård. Efter reformationen blev kirken nedrevet og klostret omdannet til stiftshospital. Efter 1953 fik det igen navnet Aalborg Kloster og fungerer nu som boliger for ældre medborgere.

Aalborg Katedralskole

Skal lige nævnes som også en markant bygning fra 1554-1848, men kendt fra 2. verdenskrig som tilholdssted for Churchillklubben.

Jens Bangs Stenhus

Bygget 1624 af Jens Bang, en af renæssancens største købmænd. Huset er i røde munkesten -usædvanligt i en tid med bindingsværk og tilmed meget stort - også usædvanligt med de mange kvistgavle - 2 for enden og 3 på facaden. Det er et af de bedst bevarede huse fra Chr.d.VI's tid.

Huset er i 5 etager - i stuen var der boder, på 1.etage bolig, på 2. sal kamre, og øverste etage var kornkammer. Facaderne er inddelt af vandrette sandstensbånd. Under vinduernes buer er der maskehoveder - en af disse rækker tunge - vistnok en drilsk hentydning til en bestemt person!

Jens Bang døde 1644, og huset blev splittet til forskellige lejemål - i 1666 åbnedes Svaneapoteket i stueetagen af J.F. Friederich - han døde 1690 som ejer af huset.

Stenhuset er i dag Aalborgs mest fotograferede seværdigheder.

Jomfru Ane Gade

- også kaldet "Gaden" - med 26 restauranter og diskoteker lige i centrum, åbnet som gågade 1977 og med liv i gaden både nat og dag.

Gaden har haft sit navn siden slutningen af 1500-tallet - opkaldt efter Jomfru Ane, der i 1568 var bosat i Skavegade, vistnok identisk med jomfru Ane Viffert, tidligere nonne fra Ø Kloster ved Limfjorden, begravet i 1572 i Hals Kirke. Huset med nr. 23 fik i 2002 navnet Jomfru Anes Gård, der siden 1967 har huset Jomfru Ane Teater - et navnkundigt spillested for såvel teater som musik, idet Jomfru Ane Band også udsprang her 1973 med søstre Rebecca og Sanne Brüel, der lavede politisk rockmusik omkring 1980'erne med bl.a. ørehængere som "Plutonium".

Teatrets rammer så forfærdelige ud, men ildsjæle - en skuespiller, en orkestermusiker, en maler, en pædagog og to journalister formåede at holde liv i teatret med selvskrevne populære turnéforestillinger. De sidste seks år op til 1981 arbejdede teatret uden hjemsted, fordi daværende borgme-

ster Marius Andersen nægtede at give tilskud. Ålborg kommune stillede så et pakhuis til rådighed på nr. 14, og samtidig opnår teatret status som egnsteater. I 2011 skifter teatret navn og bliver til Nordkraft.

Limfjorden

I 1200-tallet beskrev Snorre Sturlason (Island) Limfjorden således: "Limfjorden er af en sådan beskaffenhed, at indsejlingen kun er et ganske smalt ågab, men jo længere man kommer ind i fjorden, er den som et åbent hav." I yngre Jernalder og Vikingetid var Limfjorden et vigtigt knudepunkt for trafikken til De Britiske Øer og Norge. Efterhånden sandede fjorden til fra vest, så der kun var adgang fra Kattegat-siden. Den er Danmarks største fjordområde med 1000 km kystlinie.

Aalborg

I slutningen af Vikingetiden anlægges en handelsplads ved Østerå's udløb, hvor der var et vigtigt og smalt overfartssted (v. Lindholm Høje). I begyndelsen (900) var det en markedsplads ligesom Ribe. Senere kom der permanente huse til. I kong Valdemar Sejrs jordebog (1231) kaldes byen Alerburgh, men allerede i kong Hardeknud's regeringstid (1035-1042) er der slået mønter her med navnet Alebu. I middelalderen blomstrer Aalborg op bl.a. p.gr.a. et stort sildeeventyr, og i 1342 fik den som Danmarks største by købstadsrettigheder - i 1516 fik byen monopol på handel med saltede sild, og selvom også Nibe landede store fangster, blev de solgt som Aalborgsild.

I 1825 mistede Aalborg sin dominans, fordi Vesterhavet i en kraftig storm brød igennem ved Agger Tange, og herefter var der regelmæssig sejlads vestud og dermed grobund for nye fjordbyer som bl.a. Nykøbing og Thisted.

I 1890'erne kom storindustrialiseringen - store kridtforekomster var grundlag for cementfabrikkerne Aalborg Portland og Dansk Andels Cement. Dertil kom Dansk Eternit, C.W.Obel og De Danske Spritfabrikker - det blev til sloganet: Byen med de rygende skorstene.

I 1869 kom jernbanen til byen, og den første jernbanebro - en svingbro - byggedes 1879, men den blev for langsom at åbne ved gennemsejling, så i 1933 erstattes den af den nuværende Limfjordsbro.

Motorvejstunnelen blev indviet i 1969 som den første af slagsen i Danmark, og her i 2011 forven-

tes en beslutning om anlæg af en parallel-tunnel i forbindelse med en ny 4-sporet motorvej.

Viborg som konge- og bispeby

Navnet Viborg antages at bero på et hedensk kult-sted (et "Vi") - et mødested for at dyrke guderne og for at handle samt et sted, hvor man kunne afgøre stridigheder i den nordjyske landsdel.

Kult, Ting, og Marked hænger sammen, og derfor får Viborg Landstinget, som også Ringsted, Lund og andre mindre steder efterhånden. Landstingets havde myndighed til at vælge konge, beslutte krig eller fred og udskrive skatter.

1018 er der slået mønter med Knud den store's præg. Byens beliggenhed gjorde byen til et trafik-knudepunkt (bl.a. Hærvejen). I 1086, da Knud den Hellige var på flugt fik han en kold skulder i Viborg, og flygtede videre til Odense, hvor han blev dræbt i kirken.

Indtil 1660 valgte man nye konger på Viborg Ting, men for at valget skulle være gyldigt, måtte han hyldes på de 3 Landsting. Eksempler: Hardeknud (søn af Knud den Store), Svend Estridsen med flere sønner, Valdemar den Store hyldet og kronet 1170 - herefter er kongerne salvet og kronet undertaget Valdemar Atterdag og Oluf. En statue af Erik af Pommern på Stænderpladsen ved Viborg Domkirke symboliserer de sidste "arvefølgekroninger" (også Valdemar den Unge) i Viborg 1655.

Frederik d.3. hylds som arvekonge i København 1660 - sidste danske "kongekroning" er Christian den 8. 1840.

Korte noter om vigtige begivenheder i og omkring Viborg i historisk tid:

1103 - Erik Ejegod forfærdede Tinget ved at meddele pilgrimsfærd.

1146 - Svend, Knud og Valdemar skaber splid p.g.a. flere hyldninger - Knud's nederlag 1150 i slag ved Viborg, Knud myrdet i Roskilde, Svend dræbt på Grathe Hede (nåede ikke Viborg).

1259 - Erik Glipping kronet i Viborg Domkirke - begravet foran højaltret efter mordet i Finderup.

1320 - Kristoffer 2.'s søn junker Otto (Ingemann's romaner!) forsøger hyldning i Viborg men besejres på Taphede øst for byen.

1340 - yngste søn Valdemar hyldes.

Byen som bispesæde

1060 - Svend Estridsen opdeler landet i 8 stifter - Viborg bliver bispesæde - Katedralskolen oprettes. En biskop skulle have mange kvalifikationer

- være gejstlig, politiker, diplomat og kriger (jf. Absalon).

1130 grundlægger biskop Eskil Domkirken - 1132 dræbes han i Asmild på ordre fra kongen.

1169 færdiggøres Domkirken efter samme model som Domkirken i Lund. Brænder 3 gange - h.h.v. 1501, 1567 og 1726 - genopbygges i oprindelig skikkelse 1864-76 - udsmykkes 1899-1913 af Joakim Skovgaard.

Viborg har haft 12 kirker og flere klostre - mange gader har helgennavne med "sct." foran.

Bisperne skilte sig ud som enten kongetro eller - fjendtlige. Gunner indsat 1222, værdsat af Valdemar Sejr, bidrog ved udarbejdelsen af Jyske Lov. Jørgen Friis (1520) - almindelig forhad - indsat med støtte fra Christian 2., bidrog til dennes afsættelse 3 år senere. Blev uvenner med Frederik 1 - forlod Viborg og byggede de 3 "Hald"-borge ved Hald Sø. Indsat i eget fangetårn af Christian 3. 1525-26 - Hans Tausen begyndte at prædike luthersk i Viborg - fik stadig flere tilhængere.

1529 (!) - Reformationen gennemført i Viborg.

1534 - grevens fejde (grev Christoffer af Oldenburg forsøgte at genindsætte Chr.2.). Byen blev hovedkvarter for Skipper Clement, der henrettedes her i 1536.

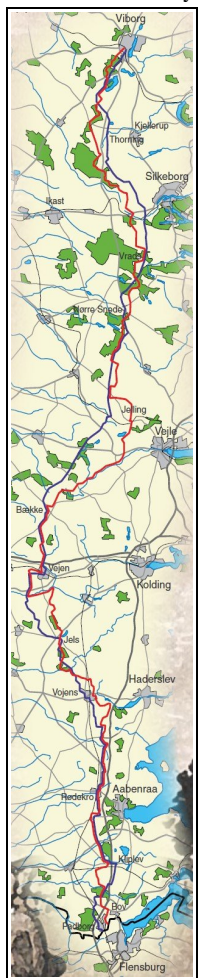
Hærvejen

For ca. 15.000 år siden sluttede den sidste istid, og netop ved Viborg ses den enorme isrand, der som en mur dannedes fra Hald Sø til Padborg da isen var på sit højeste niveau. Den jyske højderyg blev et markant landskabsskel med hedesletter mod vest og morænelandskab mod øst, og den blev også Jyllands hovedvandskel med å-udspring henholdsvis mod Vesterhavet eller mod Kattegat.

Få kilometer syd for Nørre Snede udspringer Danmarks vandrige å, Skjern Å, der løber mod vest. Få hundrede meter længere mod syd udspringer Gudenåen, Danmarks længste å, 160 km lang, der løber mod øst og ud i Randers Fjord.

Hærvejen krydser lige mellem de 2 spring - Hærvejens mange spor har søgt vandskellet men har også søgt muligheder for at komme så nogenlunde tørskoet frem med de mange dyr og vogne. Vejen/vejene er nærmest vokset sammen med landskabet langs højderyggen, har slynget sig uden om alt for høje skrænter og væk fra alt for sumpe- de områder. De dybe spor, som ses forskellige steder - ofte parallelt - skyldes ikke blot stor trafik men også brugen af "hæmsko", det var jernskinner

sat fast med kæder til vognkassen, så baghjulene låstes, når man skulle lirke vognene ned ad stejle skrænter. Flere steder nord og syd for Viborg kan man se disse dybe spor.

Ordet Hærvej er oprindelig betegnelsen for en stor hovedfærdselsåre for gennemgående trafik dannet i forbindelse med anlæg af oldtidens vejnet mellem landsbyerne. Betegnelsen bruges helt frem til 1700-tallet i Danmark og Slesvig -Holsten. Hærvejsforløbet ender ved Elben.

Hærvejen set i historisk fugleperspektiv ville vise oldtidens handel med naturalier imellem små samfund; senere i Vikingetiden (775-1050) er man draget længere mod syd efter varer fra fremmede egne - metaller, smykker, våben o.a. I mange jyske landsogne har man fra 1500-1900 produceret jdepotter til salg på markeder i Holland og Tyskland. I middelalderen sås mange pilgrimme på vej mod Det hellige Land, Rom eller Santiago de Compastello i Spanien - eller folk, som var idømt en bodsrejse.

Men også i ufredstider har Hærvejen været befærdet - fra jernalderen har man fund fra store slag samt forsvarsvolde tværs over vejen - de største voldanlæg er Dannevirke ved Slesvig.

Sidste gang, der var tropper på Hærvejen var efter kapitulationen 1945.

Men ellers var det oksedriften, der begyndte i Viborg og endte i den frodige Elbsmarsk i Holsten.

Turen varede ca. 14 dage og begyndte om foråret, når dyrene var fedet op hen over vinteren. Foder-skafferne var sendt i forvejen for at sørge for fodersteder til dyrene og overnatning til stuedriverne.

Hermed opstod der hærvejskroer og værtshuse på de mest øde steder. Når studene endelig nåede frem til Wedel eller Hamborg var de afmagrede men skulle dog sælges på disse de vigtigste kvægmarkeder, så inden da måtte de sættes ud på de frodige enge og atter have huld på kroppen.

Kvæghandlerne kunne ikke beholde alle pengene selv - den danske konge og hertugdømmerne i syd krævede told - et toldregnskab fra Gottorp i 1484-85 viser, at der i månederne september-oktober blev fortoldet 100.000 stykker kvæg.

I 1542 10-doblede Christian 3. toldafgiften, hvilket affødte kreativ storsmugling.

I 1600-tallet plagedes landet og stuedriften af svenskekrigene og 30-årskrigen.

I 1700-tallet satte kvægpesten ind, men først da jernbanen kom indstilledes stuedriften helt.

Hærvejen, som i store træk følger hovedvej A-13, er om sommeren en turistattraktion for vandrere, cyklister, ryttere og sågar pilgrimme.

Blicheregnens Museum har hen over sommeren 2011 haft en meget fin udstilling: "Hærvejen på Spil-live", hvor man fulgte stuedriveren Peder og sammen med ham oplevede på egen krop alle de ting, han kunne komme ud for på sin vej til Husum. En rigtig stor tak skal lyde til Formidlingsgruppen, som har tilrettelagt denne spændende udflugt.

Og en ligeså stor tak til de respektive foredragsholdere, der med vægtige indlæg gjorde busturen og byvandringen til en interessant oplevelse - vi lyttede, forundredes og var så stille og opmærksomme, at man skulle tro vi sov.

Men det var da det sidste, vi havde lyst til, når vi fik serveret en sådan perlerække af gode historier.

Tusind tak fra os alle!

Også tusind tak til Silkeborg Museum for en rigtig god udflugt 2011

P.s. Jeg håber, de meget afkortede resuméer trods alt har fået de væsentligste ting med....!!!

Kethy Carlsen

Jubilæum for Chr Fischer

Mandag den 1. august lidt før kl. 15.00 strømmede glade lykønskingsgæster med gaver under armen

til Museet.

Anledningen var også helt specielt, for vores direktør, Christian havde 40 års jubilæum som leder af Silkeborg Kulturhistoriske Museum. Det at være tilknyttet den samme arbejdsplads som leder i 40 år er ikke mange beskåret i vores turbulente tidsalder. I dette tilfælde kan man endda sige, at jubilæren absolut ikke er gået i stå, men stadig er still going strong – kun overgået af Tollundmanden.

Gæsterne var medarbejderne, bestyrelse, en række samarbejdspartnere og familie.

Stemningen var uformel og munter, og der var så mange at en stor del ikke kunne få en stol indenfor, så udover museumscafeen, var der også mange i gårdhaven.

Museets bestyrelsesformand Steffen Lange var den første til at tage ordet og talte bl. a. over Christians grundide om at "Videnskabens mål er ikke at åbne en dør til uendelig visdom, men at sætte en grænse for uendelig vildfarelse" (Brecht)

Næste taler var Kjeld Dalsgaard, der på medarbejdernes vegne, holdt en meget flot, finurlig og personlig tale, hvor han blandt andet fremhævede, at for Christian er intet arbejde for småt eller for stort, og at det altid er spændende at komme på arbejde, for man ved aldrig, hvad dagen kan bringe af nye udfordringer.

Derefter talte jeg på frivilliggruppens vegne. Jeg roste Christian for det positive engagement, han altid udviser overfor os frivillige. Han bakker meget op om de ideer og initiativer, vi kommer med, og han har været stærkt medvirkende til, at samarbejdet mellem frivilligruppen og de ansatte er så kon-

struktivt.

Freddie Davidsen – kommunens kulturelf - var sidste taler, inden Christian tog ordet og causerede over arbejdsbetingelserne, arbejdsopgaverne m.m.m. igennem de 40 år han har været leder af museet naturligvis iblandet mange pudsige episoder.

En dejlig eftermiddag på museet, hvor vi naturligvis også fik noget godt til ganen. Der blev nemlig budt på spændende tapas.

Grete Juhler

Jubilæum for Keld Dalsgaard Larsen

Den 26. september var der igen jubilæumsfest på museet. Denne gang var det for Keld Dalsgaard Larsen, der kunne fejre 25 års jubilæum.

I bogproduktionen har Keld haft et tæt samarbejde med det lokalhistoriske arkiv, og den tidligere leder af arkivet Hanne Ahrent benyttede jubilæet til at takke Keld for det gode samarbejde de havde haft.

Jørn F

I sin tale for Keld trak Christian Fischer bl a Kelds store litterære produktion frem, - endda også i helt bogstavelig forstand, idet han fremviste en større bogstabel.

Middag for frivilliggruppen

Torsdag den 3. november inviterede museet frivilliggruppen på middag. Christian Fischer bød velkommen og takkede frivilliggruppen for det store arbejde, der var blevet udført af gruppen i årets løb.

Middagen bærer buffét karakter. Efter middagen ledning af Alle med at lyset blev slukket i caféen, bortset på bordene. den rette stemme og ånder skabt, lagde for med tælling. Herefter

andre, der havde lyst til at bidrage. Det benyttede både Carl Ejnar og Kethy sig af, og de kunne begge fortælle om nogle hårrejsende oplevelser, der dog senere viste sig at have en naturlig, men dog overraskende, baggrund.

stod af en lækveret af Golfken.

afsluttedes i anhelgens aften ved slukket i fra levende lys Herved blev ning for spøgeri og Christian en spøgelsesforvar ordet frit for

Jørn

*Jul og årsskifte
nærmer sig hastigt
Informationsgruppen
ønsker Jer alle
en glædelig Jul
og et godt Nytår*

